

УДК 613.81(477)

DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5244.61.2025.347309>

О. Я. Дрогобицька

ORCID: 0000-0002-2929-1708

*Карпатський національний університет
імені Василя Стефаника*

О. Drohobytska

Vasyl Stefanyk Carpathian National University

**НОВІТНІ СПОСОБИ ПРОВЕДЕННЯ ДОЗВІЛЛЯ
В УКРАЇНСЬКИХ СІЛЬСЬКИХ ГРОМАДАХ
ГАЛИЧИНИ (КІНЕЦЬ ХІХ ст. — 1930-ті рр.)**

*Modern Ways of Spending Free Time in Ukrainian Rural
Communities of Halychyna (Late 19th Century — 1930's)*

У статті на основі польових матеріалів, спогадів сучасників, архівних джерел і періодичних видань аналізуються новітні способи проводити дозвілля в середовищі українських сільських громад Галичини наприкінці ХІХ ст. — 1930-х рр. Доведено, що голосні читання, курси самоосвіти, колективні святкування під час Різдва чи Великодня, бали, фестини, а також аматорські вистави належали до популярних розваг тогочасних селян. Важливо, що вони сприяли не тільки відновленню фізичних сил, а й зростанню рівня освіченості, національному згуртуванню та культурному поступу.

Ключові слова: Галичина, дозвілля, сільська громада, селяни, інтелігенція, товариство «Просвіта», священник, учитель.

Free time constitutes an essential component of everyday life, as properly organized recreation enables not only recuperation but also the cultivation of resources for work and self-improvement. This is particularly salient in the context of the Russian-Ukrainian war, during which Ukrainian cultural practices have undergone dramatic transformation amid evident psychological stress and constraints on financial and temporal resources. Developing effective strategies to address the contemporary rural crisis requires consideration of the positive experience of past generations. From this perspective, the topic of leisure practices in Ukrainian rural communities of Galicia from the late 19th century to the 1930s is particularly instructive. This article aims to illuminate the modern forms of leisure that emerged during this period and to evaluate their significance. The methodology is grounded in the principles of historicism, objectivity, and systematicity. The study employs both general scientific and specialized historical methods, including historical-genetic, comparative-historical, and systemic-structural approaches. Biographical interviews were utilized to collect oral testimonies.

The article traces leisure practices related to reading and self-education, identifies the role of collective celebrations during Christmas and Easter in fostering community cohesion, analyses urban influences on the organization of balls, masquerades, and festivals, and explores the prominence of amateur theatre groups among popular peasant entertainments of the period. The study concludes that the late 19th century through the 1930's marked a period of significant transformation in the cultural practices of Ukrainian peasants in Galicia. Under the influence of modernization processes, urban cultural patterns, and the energetic work of conscious intellectuals — including members of the Prosvita society and youth organizations — traditional forms of recreation were supplemented by innovative practices. The findings offer insights for developing effective strategies to organize leisure activities in contemporary rural communities, especially amid ongoing warfare. Collective celebrations functioning as a «common sacred» in settlements distant from the front line could foster a positive social climate and facilitate the integration of internally displaced persons into host communities. The introduction of educational courses in rural areas — such as history or foreign languages — would likewise prove beneficial.

Keywords: Halychyna, free time, rural community, peasants, intelligentsia, Prosvita society, priest, teacher.

Дозвілля становить важливу частину повсякдення особистості, адже належно організований відпочинок дає змогу не тільки відновити сили, а й черпати ресурси для праці й самовдосконалення. Зокрема, це особливо важливо в умовах російсько-української війни, коли культурні практики українців зазнали кардинальних змін, даються взнаки психологічна напруга, брак коштів та часу. Якщо в містах здебільшого не бракує різноманітних заходів (концертів, творчих зустрічей, театральних вистав чи кінопоказів), то у сільській місцевості у більшості випадків усе залежить від самоорганізації мешканців.

На наш погляд, вироблення ефективних шляхів подолання кризових явищ у сучасному селі потребує врахування позитивного досвіду минулих поколінь. З цього погляду особливо цікавою є тема модерних способів проводити дозвілля в середовищі українських сільських громад Галичини кінця XIX ст. — 1930-х рр.

Історіографія та джерела. Окремі аспекти цієї теми віддзеркалено в дослідженнях Б. Андрусишина (Андрусишин, Б. 2010), О. Ганусин¹, Г. Горинь (Горинь, Г. 1993), І. Зуляка (Зуляк, І. 2025), Н. Мисак та О. Васільєвої (Мисак, Н. & Васільєва О. 2011; Мисак, Н. 2020), М. Юрія (Юрій, М.

¹ Ганусин, О. 2018. Повсякденне життя української інтелігенції Галичини в другій половині XIX — на початку XX століття : дис. ... к. і. н.: 07.00.01. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка. 287 с.

2023), О. Федорчук (Федорчук, О. 2024) та інших. У монографії «Традиція і модерн: Побут української сільської інтелігенції Галичини (кінєць XIX — 30-ті рр. XX ст.)» авторка статті частково висвітлювала режим дня і способи проводити дозвілля сільської еліти, а також її роль у впровадженні модерних святкувань (Дрогобицька, О. 2014). Однак основою для написання цієї публікації є розповіді респондентів з різних сіл Івано-Франківської та Львівської обл.¹ та мемуарна література, яка дає змогу подивитися на проблему саме очима сучасників. Щодо останньої, то в першу чергу виділяємо збірники спогадів, які виходили друком в діаспорі, а саме: «Альманах Станиславівської землі» (1985), «Бережанська земля» (1970), «Городенщина» (1978), «Дрогобиччина — земля Івана Франка» (1973), «Золочівщина: її минуле і сучасне» (1982), «Надбужанщина, Сокальщина, Белзщина, Радехівщина, Камінецьчина, Холмщина і Підляшшя» (1989).

Спогади Д. Богачевського (Богачевський, Д. 1976), В. Гоцького (Гоцький, В. 2004), М. Кузьмович-Головінської (Кузьмович-Головінська, М. 2000), Д. Куп'яка (Куп'як, Д. 1991), Б. Лепкого (Лепкий, Б. 1999), І. Макуха (Макух, І. 2001), П. Олійника (Олійник, П. 1995), В. Пласконоса (Пласконіс, В. 1975), С. Шухевича (Шухевич, С. 1991), Ф. Тарнавського (Тарнавський, Ф. 1981), К. Трильовського (Трильовський, К. 1965) та інших авторів дають можливість проникнутися «духом» тієї епохи. Цікаво, що більшість з авторів проаналізованих спогадів були дітьми священників і безпосередньо брали активну участь в організації дозвілля селян.

Частину інформації, здебільшого статистичної, вдалося почерпнути із фондів Державного архіву Львівської області (Держархів Львівської обл.), Державного архіву Івано-Франківської області (Держархів Івано-Франківської обл.), Державного архіву Тернопільської області (Держархів Тернопільської обл.) та Центрального державного історичного архіву України у м. Львів (ЦДАЛ України)². Чимало цікавих фактів про дозвілля галичан подає періодика міжвоєнного періоду: «Нова хата», «Жіноча воля», «Жіноча доля», «Нова зоря», «Станиславівські вісті» та «Новий час». Авторами дописів, як правило, виступали активні селяни, які ділилися власним досвідом організації різних заходів і давали корисні поради читачам. У цьому плані особливо вигідно виділявся часопис «Жіноча воля», який позиціону-

¹ Мазур (Чмелик) Наталія, 1926. Записала О. Дрогобицька в с. Старе Село Жидачівського району Львівської області (26.08.2020); Кейван Микола, 1929 р. н. Записала О. Дрогобицька в м. Івано-Франківськ (16.08. 2024); Ластовецька Олена, 1929 р. н. Записала О. Дрогобицька в с. Ворона Коломийського району Івано-Франківської області (23.03.2025).

² Державний архів Львівської області (Далі — Держархів Львівської обл.). Ф 299. Оп. 1. Спр. 64; Державний архів Тернопільської області (Далі — Держархів Тернопільської обл.). Ф. 294. Оп. 1. Спр. 61; Державний архів Івано-Франківської області (Далі — Держархів Івано-Франківської обл.). Ф. 378. Оп. 1. Спр. 22; Держархів Івано-Франківської обл. Ф. 378. Оп. 1. Спр. 36; Держархів Івано-Франківської обл. Ф. 378. Оп. 1. Спр. 46; Центрального державного історичного архіву України, м. Львів (Далі — ЦДАЛ України). Ф. 348. Оп. 1. Спр. 6379; ЦДАЛ України. Ф. 312. Оп. 1. Спр. 1; ЦДАЛ України. Ф. 847. Оп. 1. Спр. 2.

вав себе саме як журнал для сільського жіноцтва (І. Д. 1934, с. 4–5; Учасник, 1934, с. 1)¹.

Наукова новизна статті полягає в тому, що у ній вперше комплексно проаналізовано новітні способи дозвілля у середовищі українських селян Галичини кінця XIX — 1930-х рр., а також залучено до наукового обігу результати опитувань старожилів.

Методологія дослідження ґрунтується на принципах історизму, об'єктивності та системності. В статті застосовуються як загальнонаукові, так і спеціально-історичні методи, серед яких історико-генетичний, порівняльно-історичний, системно-структурний. Для збору усних свідчень використано біографічне інтерв'ю. Спогади старожилів фіксувалися за наперед підготовленою програмою, яка, окрім біографічних даних і згадок про дитинство, включала питання про різні форми громадської активності у міжвоєнний період. У статті використано інтерв'ю з дев'яти оповідачами, від 80 до 96 років.

Авторка ставить за мету показати модерні способи проводити дозвілля в середовищі сільських громад Галичини кінця XIX ст. — 1930-х рр. та дати їхню оцінку. Проте для досягнення цієї мети необхідно вирішити такі завдання: простежити способи проводити вільний час, пов'язані з читанням і самоосвітою; визначити роль колективних святкувань під час Різдва чи Великодня в згуртуванні громади; проаналізувати міські впливи в організації балів, маскарадів, фестин; дослідити місце аматорських театральних колективів серед популярних розваг тогочасних селян.

Окрім молодіжних вечорниць, розваг після завершення різних видів громадської взаємодопомоги, а також колективних святкувань під час календарних свят чи храмових празників, наприкінці XIX ст., а особливо в міжвоєнний період спостерігаємо низку новітніх способів проводити дозвілля селян. Їхня поява була обумовлена новими реаліями часу, модернізацією, за якої урбаністичні впливи дедалі більше проникали в традиційне галицьке село. Не в останню чергу свою роль тут відіграла і поява нової когорти так званої «селянської інтелігенції», тобто освічених селян, які прагнули до здобуття нових знань і шляхом самоосвіти сприяли поступу односельців.

Прикметно, що багато з цих новітніх форм організації вільного часу селян проходили на базі товариства «Просвіта», яке відіграло ключову роль у культурно-освітньому розвитку тогочасного галицького села. Якщо згідно з першим статутом 1868 р. «Просвіта» визначалась як культурно-просвітницька організація, котра збирає та видає народні пісні, казки, перекази («все, що уможливує вивчення народу, його історії»), то статут 1912 р. висував уже завдання широкої культурно-освітньої роботи. Наприкінці 1913 р. товариство налічувало 77 філій і 2648 читалень (Юрій, М. 2023, с. 27–28).

¹ Як уладимо спільне свячене? // Жіноча воля. 1935. Ч. 9. С. 2.

У спогадах адвокат С. Шухевич описав, як він привабив членів до ново-заснованої читальні «Просвіти» в селі Унятичі на Самбірщині. Селяни боялися туди ходити, бо читальня розміщувалась у хаті навпроти двору місцевого діда, відомого москвофільськими поглядами. Тому С. Шухевич придбав грамофон і ввімкнув його при відчинених вікнах, а, коли зійшлися люди, розповів про конструкцію приладу, українського виконавця Модеста Менцінського й закликав вступити до читальні. Так йому вдалося залучити нових просвітян і різко зменшити кількість відвідувачів москвофільської читальні імені М. Качковського (Шухевич, С. 1991, с. 219).

Селяни вечорами збирались у когось із поважних господарів для голо-сних читань і обговорення новин. «Один-два рази на тиждень там читали українські газети («Народна справа», «Громадський голос», «Новий час», «Діло», гумористичний журнал «Комар»). Не рідко якийсь із таких часописів передплачували спільно декілька господарів... Усю ту пресу читали вголос, а важливі новини обговорювали, ділилися враженнями, розмірковували про події у світі, державі, рідному селі, говорили про політичне й соціальне становище українців у Галичині, підросійській Україні, в еміграції», — згадував Петро Савчук про рідне село Дубівці у мемуарах «З неволі до волі» (Савчук, П. 2001, с. 16). Найбільший попит на газетні новини спостерігався тоді, коли відбувалися судові процеси над членами Організації українських націоналістів (ОУН). Тоді газетні повідомлення перечитували «від дошки до дошки», щоб нічого не оминати (Андрусішин, Б. 2010, с. 338; Куп'як, Д. 1991, с. 39).

При читальнях утворювалися гуртки любителів книги. Навіть відбувалися змагання, хто більше прочитав і міг якомога достовірніше переповісти прочитане¹. В цьому ракурсі оригінально відзначилося село Ворохта Надвірнянського повіту, де за ініціативи місцевого бібліотекаря Василя Мочерняка та інших членів «Просвіти» з 3 до 12 липня 1938 р. проходила виставка української книги та преси (Грицан, А. 2001, с. 152).

Такі читання вголос були доброю школою для молодого покоління, адже молодь чи підлітки дослуховувалися до розмов дорослих і формували власну картину світу. Водночас поглиблювалися знання про історичне минуле, географію, господарські справи тощо. Аналогічні зібрання часто влаштовували жіночі товариства, де вголос читали та обговорювали часописи «Нова хата» чи «Жіноча воля», навчалися основ догляду за немовлятами, засвоювали правила етикету тощо.

Нерідко читання вголос відбувалися в оселях сільської інтелігенції. Так, у с. Чистопати Бродівського повіту такі заходи проводив о. Ф. Тарнавський (Тарнавський, Ф. 1981, с. 158), у с. Побук Стрийського повіту —

¹ Бережанська земля: Історично-мемуарний збірник. Нью — Йорк — Париж — Сідней — Торонто: Комітет «Видавництва Бережани», 1970. С. 145.

о. Сильвестр Богачевський, а згодом і його син Данило. Останній зокрема читав книгу М. Костомарова «Богдан Хмельницький», яку «публіка слухала дуже радо, а то й по-своєму коментувала» (Богачевський, Д. 1976, с. 23). Звіти читалень, які зберігаються в архівних установах, підтверджують популярність цього способу проводити дозвілля. Так, у с. Чернихів на Тернопільщині 1933 р. голосні читання проходили протягом 31 вечора за участі понад 40 слухачів¹.

У с. Павелче Станіславівського повіту о. Іван Стефанчук заохочував селян шанувати друковане слово, передавши майже всю бібліотеку читальні «Просвіта». На початках роботи цієї бібліотеки він особисто видавав раз на тиждень людям книжки, щоб кожному обрати відповідно до зацікавлень і можливостей². Парох с. Передільниця Добромільського повіту Броніслав Гоцький заклав дитячу бібліотеку і сам нею завідував (Гоцький, В. 2004, с. 96). Цікаво, що священники не тільки організовували парафіяльні бібліотеки на місцях, а й виступали з пропозиціями щодо вдосконалення їхньої роботи. Наприклад, о. Т. Татомир, на основі власного досвіду радив видавництву «Добра Книжка» започаткувати нову серію «Селянська бібліотека». На його думку, книги, написані в доступній для селян формі та наповнені духовним змістом, позитивно впливатимуть на читачів (Татомир, Т. 1929, с. 4).

Щоб заохочувати до читання широкий загал, «Просвіта» створювала так звані «мандрівні бібліотеки» — комплекти книг, які передавали від однієї читальні до іншої на два місяці. Найпопулярнішими серед селян були художні твори на історичну тематику та науково-популярні видання з медицини чи ветеринарії (Кунанець, Н. 2005, с. 32).

Вечорами молодь гуртувалась у самоосвітні гуртки, наполегливо працюючи над читанням, письмом чи окремими галузями науки. В с. Олесин Бережанського повіту організатором таких гуртків був Василь Галаса — в майбутньому крайовий провідник ОУН та полковник УПА. Він стверджував, що «безмірною радістю було вчитися самому і передавати знання іншим. Молодь ставала патріотичною. У цій атмосфері росли майбутні революціонери» (Галаса, В. 2005, с. 16).

Як правило, самоосвітні гуртки створювало товариство «Просвіта». В інструкції для читалень Станіславівського повіту від 1 січня 1928 р. йшлося про необхідність організовувати курси для неписьменних у всіх відділеннях. Відповідальність за це покладалася на священника, вчителів чи свідомих селян, які мали «своєю працею відслонити незрячим цей великий, гарний світ, досі до них закритий»³. Окрім «Просвіти», над ліквідацією неписьменності працювали молодіжні спортивно-руханкові товариства

¹ Держархів Тернопільської обл. Ф. 294. Оп. 1. Спр. 61. Арк. 43 зв.

² Альманах Станіславівської землі. Т. II. Нью-Йорк — Торонто — Мюнхен: Видання Центрального комітету Станіславщини, 1985. С. 649.

³ Держархів Івано-Франківської обл. Ф. 378. Оп. 1. Спр. 36. Арк. 2 зв.

«Січ», «Сокіл», «Луг» та інші. Зокрема при товаристві «Сокіл» у різні роки діяли організаційна, пожежна, технічна, спортивна й культурно-освітня секції. Саме остання відповідала за роботу курсів для «анальфabetів»¹. Окремі січові гуртки навіть ухвалювали постанову, згідно з якою кожний член товариства під загрозою виключення мав навчитися читати та писати протягом трьох місяців (Трильовський, К. 1965, с. 40).

Варто також наголосити, що у 1920–1930-х рр. практикувалися «студентські мандрівки», під час яких молодь досліджувала історію й географію рідного краю, знайомилася зі звичаями і традиціями селян, а також влаштовувала різноманітні публічні відчити, лекції, музичні вечори тощо. Цю традицію започаткував ще 1884 р. Іван Франко у співпраці зі студентським товариством «Академічне братство»². Тоді в подорожах селами та містами Бойківщини, Гуцульщини й Покуття взяли участь члени українських академічних товариств, інтелігенція з Наддніпрянщини та навіть польські студенти (Мисак, Н. & Васильєва, О. 2011, с. 33). У 1904–1905 рр. члени музичного гуртка товариства «Академічна громада» організували по території Галичини й Буковини так звані «артистичні мандрівки», які включали виступи хору, декламації, вокальні та інструментальні номери (Мисак, Н. 2020, с. 260). Як стверджують Н. Мисак та О. Васильєва, молодіжні мандрівки виконували пізнавальну, просвітницьку та розважальну функції, а також сприяли формуванню патріотизму й національної свідомості (Мисак, Н. & Васильєва, О. 2011, с. 34).

Особливо популярними були зустрічі з просвітніми діячами, під час яких ті виголошували реферати на історичні, господарські, навіть санітарно-гігієнічні теми. Так, студент Львівського університету М. Дяченко в травні 1923 — листопаді 1924 рр. виступав у «Просвіті» с. Боднарів Станиславського повіту з доповідями «Про значення “Рідної школи”», «Похід Богдана Хмельницького до Галичини», «Про алкоголізм» та «Про затемнення сонця і місяця»³. У цьому ж напрямку активно діяли члени студентського товариства «Медицина громада», де всіма культурно-освітніми питаннями займалася спеціальна комісія, створена у листопаді 1927 р.⁴ Тільки в 1932–1933 рр. у ході поїздок по селах члени товариства виголосили 140 доповідей, провели 30 бесід і заснували три філії⁵. Для полегшення засвоєння матеріалу нерідко використовувалися скіоптикони («чарівні ліхтарі») — апарати для проєкції зображень на стіну чи біле полотно. До новинок техніки, які впроваджува-

¹ ЦДІАЛ України. Ф. 312. Оп. 1. Спр. 1. Арк. 1–10.

² «Академічне братство» — українське студентське товариство у Львові народовського спрямування, засноване 30 червня 1882 р. внаслідок реформи товариства «Дружній лихвар». 1896 р. внаслідок об'єднання з товариством «Ватра» утворило товариство «Академічна громада».

³ Держархів Івано-Франківської обл. Ф. 378. Оп. 1. Спр. 21. Арк. 2.

⁴ Держархів Львівської обл. Ф. 299. Оп. 1. Спр. 64. Арк. 55 зв.; Держархів Львівської обл. Ф. 299. Оп. 1. Спр. 65. Арк. 11.

⁵ Держархів Львівської обл. Ф. 299. Оп. 1. Спр. 65. Арк. 23.

лися з просвітньою метою, відносимо й кіноапарати. В с. Рожневі Косівського повіту такий кіноапарат було придбано за кошти з фондів шкільної крамниці завдяки зусиллям місцевого педагога В. Мацюка¹.

Вивчення історії та географії під час різних курсів стимулювало бажання краще пізнати свій край, його героїчне минуле. Тому активна молодь організовувала мандрівки до історичних пам'яток, а особливо місць, пов'язаних із національно-визвольними змаганнями. Наприклад, син пароха с. Гумніська Золочівського повіту М. Матвієнко організував походи односельчан до Підлисся, Пліснеська, Підгірців на Золочівщині (Куп'як, Д. 1991, с. 65). Під час Зелених свят традиційними стали походи на гори Маківка й Лисоня, інші місця бойової слави січових стрільців. І хоча це були пам'ятки часів Першої світової війни, в ході національних маніфестацій присутні віддавали шану і воїнам УГА. «Маківка й Плішка, де загинули сотні усусусів, притягували до себе українських патріотів, особливо молодь. Це місце перетворилося для прикарпатців та горян у своєрідну Мекку» — наголошував діяч націоналістичного руху Лука Павлишин (Павлишин, Л. 2010, с. 89).

Не можна оминати увагою й такий новітній спосіб проводити вільний час як спільне прослуховування радіопередач. Першими радіоприймачі купували зазвичай представники сільської інтелігенції та заможні селяни. Тоді їхні домівки перетворювалися на громадські осередки, куди сходилися всі охочі, щоб послухати новини і обговорити почуте (Андришин, М. 1931, с. 2)².

Ще однією доброю нагодою для спілкування національно свідомих селян стали чайні вечори. Оскільки під час таких забав заборонялося вживати алкогольні напої, їх можна розглядати як одну із складових руху за тверезість. Особливо популяризували таке дозвілля жіночі організації, наголошуючи на його не тільки розважальному, а й добродійному призначенні (збір коштів для сиріт, вдів, ветеранів визвольних змагань). Як згадував о. П. Олійник, жіночий гурток у с. Августівка на Бережанщині двічі на рік влаштовував чайні вечори для подруг із ближнього с. Хоростець, а згодом ті запрошували їх на подібні заходи (Олійник, П. 1995, с. 46).

Поради стосовно організації чайних вечорів (рецепти канапок чи випічки, безалкогольних напоїв) активно друкували на сторінках часописи «Нова хата», «Жіноча доля» і «Жіноча воля» (І. Д. 1934, с. 4–5; Парфанович, С. 1935, с. 6; Учасник, 1934, с. 1)³. Наприклад, одна з авторок підкреслювала, що чайні вечори покликані «дати можливість людям провести приємно час, а товариству користь» (І. Д. 1934, с. 5). Спогади респондентів підтверджу-

¹ ЦДІАЛ України. Ф. 348. Оп. 1. Спр. 6379. Арк. 1 зв., 3.

² Науковий етнографічний архів Прикарпатського національного університету (Далі — НЕА ПНУ). Ф. 1. Оп. 2. Спр. 2. Арк. 1.

³ Наша відповідь молодій читачці з села // Жіноча воля. 1934. Ч. 2. С. 9–10; Що їсти: «Канапки» // Жіноча воля. 1936. Ч. 22. С. 10.

ють важливу роль «чайних вечорів» у дозвіллі тогочасної молоді¹. За словами М. Галюк, у її рідному селі Дубівці такі заходи організовував син директора школи Ярослав Легінь².

Громадський вияв мав релігійно-патріотичний захід, який у Галичині називали «спільне свячене». Його влаштовували зазвичай з ініціативи самого священника чи когось із членів його родини, активістів місцевих товариств. Зокрема, в с. Угорники Станиславівського повіту незмінним організатором свята був місцевий священник Михайло Ганушевський, який відзначався активною суспільно-політичною позицією й активно залучав до громадської роботи всіх дев'ятьох дітей³.

Сам захід приурочувався до Великодня та передбачав патріотичні промови, посвячення місцевим парохом страв, тематичні інсценізації, збір коштів на добротинність тощо. Численні згадки в жіночій пресі міжвоєнного періоду свідчать про все більшу популярність подібних гостин. Так, «Жіноча воля» друкувала поради в статтях «Як робити “свячене”»⁴, «Хто про це уважно прочитає, той людей ради питати не буде»⁵, «Шануймо наші звичаї (Під увагу кружкам)»⁶, «Як уладимо спільне свячене?»⁷ та інших.

Цікавий опис свята, яке відбулося 23 травня 1937 р. у Народному домі с. Залуква Станиславівського повіту зустрічаємо у статті «Свячене галицької землі» з часопису «Станиславівські вісті» (1937, ч. 6). У заході взяло участь близько 250 членів культурно-просвітніх і кооперативних організацій з Галича, Крилоса, Блюдник, і власне Залукви, священники та громадсько-політичні діячі краю⁸. Таке саме свято, проте лише для членів молодіжного товариства «Сокіл», організували 23 травня 1937 р. в с. Побережжя. Воно проходило за типовим сценарієм: спершу о. Олексій Шараневич виголосив патріотичну проповідь і посвятив паски, далі були промова адвоката Олександра Чорненка, декламації віршів, подяка всім учасникам і виконання гімну організації «Соколи, соколи, вставайте в ряди...». Офіційна частина завершилася танцями для молоді⁹.

На Різдво організовувалися «спільні просфори», які також відбувалися за схожою схемою, за винятком ялинки, «дідуха», вертепу та колядок. Цінні спогади про спільні частування залишила дружина пароха с. Зарвани-

¹ Варварук Варвара, 1922 р. н. Записала О. Дрогобицька в смт. Солотвино Богородчанського району Івано-Франківської області (20.08.2015); Мазур (Чмелик) Наталія, 1926. Записала О. Дрогобицька в с. Старе Село Жидачівського району Львівської області (26.08.2020).

² Галюк Марія, 1936 р. н. Записала О. Дрогобицька в м. Івано-Франківськ (07.03.2017).

³ Ганушевська-Малкош Марта, 1926 р. н. Записала О. Дрогобицька в м. Івано-Франківськ (04.01.2015).

⁴ Як робити «свячене» // Жіноча воля. 1937. Ч. 8–9. С. 10.

⁵ Хто про це уважно прочитає, той людей ради питати не буде // Жіноча воля. 1935. Ч. 7. С. 3–4.

⁶ Шануймо наші звичаї (Під увагу кружкам) // Жіноча воля. 1936. Ч. 7–8. С. 18.

⁷ Як уладимо спільне свячене? // Жіноча воля. 1935. Ч. 9. С. 2.

⁸ Свячене галицької землі // Станиславівські вісті. 1937. Ч. 6. С. 5.

⁹ «Соکیلське» свячене // Станиславівські вісті. 1937. Ч. 7. С. 7.

ця М. Кузьмович-Головінська: «Вечір у старій, розваленій коршмі, на кінці села. Прибрано нутро смеречиною, розставлено столи Це був старий заїзний дім. За столами засіли люди місцеві й довколишні... Молитвою та колядою «Бог Предвічний» почали святу вечерю. Люди нечувано раділи. Роз'яснені обличчя, ділилися просфорою зі своїм отцем Василем та прибулими з околиці гістьми» (Кузьмович-Головінська, М. 2000, с. 93). Далі, як згадує авторка, на спеціально облаштованій сцені виступив вертеп. Таке поєднання громадсько-політичної форми свята з календарною обрядовістю засвідчує розуміння в тогочасних інтелігентних колах необхідності згуртувати населення навколо народних традицій і ретельного їх дотримання (Дрогобицька, О. 2014, с. 281).

Модерними формами дозвілля в галицькому селі стали бали й маскаради. Зокрема, в с. Серафінці на Городенківщині щороку влаштовувалися так звані «вакаційні бали», на які приїздили представники інтелігенції з усього повіту. Це село було відоме великою кількістю студентів та учнів середніх шкіл. Саме з Серафинець походило близько 60 вчителів, які на літні канікули поверталися у рідні домівки та організували різноманітні розважальні заходи¹. В с. Гушанки Збарзького повіту 15 лютого 1930 р. місцевий учитель ініціював костюмовану вечерку, під час якої обрано королеву балу й королеву краси. Хоча спочатку багато селян скептично ставилися до запланованого заходу (мовляв «це ж нечувана новість на селі»), або «хто ж видав робити із себе блазнів»), у ньому взяло участь близько двох сотень відвідувачів. Щоправда, маски наважилися вдягнути тільки 24 учасники, що зайвий раз підтверджує консерватизм галицьких селян і непризвичаєність до цього способу проводити дозвілля².

Таким балам могли передувати курси танців. Наприклад, у с. Августівка на Бережанщині 1934 р. для молоді було влаштовано одномісячний хореографічний курс, який проводив інструктор зі Львова (Олійник, П. 1995, с. 58). В с. Солець Дрогобицького повіту гурток народного танцю організував Микола Білас³, а в с. Гумніська — син місцевого пароха Мирон Матвієнко (Куп'як, Д. 1991, с. 65). Особливо виділилося село Почапи на Золочівщині, куди часто навідувався балетмейстер Євген Сохаський — учень «батька українського танцю» Василя Авраменка.

Паралельно з навчанням азів класичних танців, він агітував місцевих музикантів опановувати нові композиції для вистав. «Сценічні виступи танцювального гуртка, спершу в Почапах, а опісля в довколишніх селах, були тоді своєрідною сенсацією, чимось новим, неповторним. Вершком

¹ Городенщина: Історично-мемуарний збірник. Нью-Йорк — Торонто — Вінніпег: Наукове товариство імені Т. Шевченка, 1978. С. 278.

² Маскарада в селі Гушанках // Жіноча доля. 1930. Ч. 19. С. 8.

³ Дрогобищина — земля Івана Франка. Нью-Йорк — Париж — Сідней — Торонто: Видання Центрального комітету Станіславівщини, 1973.

подиву й захоплення був завжди сольовий виступ самого інструктора в ролі чумака» — згадував сучасник Василь Кузьма¹.

У міжвоєнний період особливої популярності в селах Галичини набули фестини — громадські свята, до програми яких входили урочисті промови голів місцевих культурно-освітніх товариств, декламації, виступи хору, спортивно-хореографічні сцени (Детальніше див.: Дрогобицька, О. 2016, с. 163–169) або, як тоді говорили — «вправи», різноманітні ігри та забави, пісні (Горинь, Г. 1993, с. 148). Якщо бали й маскаради орієнтувалися на західні зразки святкування, то фестини були спрямовані саме на популяризацію українських традиційних розваг (ворожіння, перегони в мішках, биття горщиків тощо), поезії та пісенної творчості. Хоч і тут можна спостерігати модерні прояви. Наприклад, у с. Тяпче Долинського повіту в серпні 1931 р. спеціально для свята поблизу ставу спорудили гойдалки й навіть встановили колесо огляду (так зване «чортове колесо»). Юнаки хизувалися доброю фізичною підготовкою й намагалися вибратися на 12-ти метровий «Стовп щастя», на якому були закріплені ковбаса та гроші².

Чималу глядацьку аудиторію збирали свята, які організовувало молоде протипожежно-гімнастичне товариство «Січ». Цікаві спогади про них залишив відомий громадсько-політичний діяч, адвокат І. Макух (1872–1946): «Народна ноша, добре підготовані і в один такт виконувані вільноручні вправи, вежі, вправи топірцями та дівчат — хустинами — викликали в публіки небуденне захоплення... Виступали на святах також і кінні січові відділи. Я бачив на окружнім святі саме такий кінний відділ. Здавалося, що наче встали з могил козаки і прийшли на Січове Свято» (Макух, І. 2001, с. 89). За словами автора, особливо активно розвивала діяльність «Січ» у с. Петрилів Товмацького повіту. Її члени щороку влаштовували фестини біля річки Дністер, де демонстрували глядачам майстерність керування човнами (Макух, І. 2001, с. 88). Петрилівська «Січ» славилася в окрузі як найчисленніша, бо 1910 р. вона включала 600 осіб³.

Тогочасна преса зазвичай подає детальну інформацію про подібні заходи в різних селах. До прикладу, фестини у с. Любша Рогатинського повіту 10 серпня 1930 р. розпочалися походом членів руханково-пожежних товариств із навколишніх сіл (усього 350 осіб). Як стверджував дописувач газети «Новий час», «серце раділо у всіх присутніх, коли гляділи на гарні ряди, об'єднані одною спільною ідеєю, що під звуком музики машерували на пло-

¹ Золочівщина: її минуле і сучасне / Упоряд. Володимир Болюбаш. Нью-Йорк — Торонто — Канберра: Видавництво спілки «Гомін України», 1982. С. 359.

² Тяпче: Історія, спогади, світлина / Авт.-упоряд. М. Борис. Долина, 2004. С. 47.

³ ЦДІАЛ України. Ф. 847. Оп. 1. Спр. 2. Арк. 460.

щу»¹. Далі в програмі святкування були українські танці (коломийка), синхронні гімнастичні «вправи» членів товариств, різноманітні ігри. Про кінець свята учасникам сповістив гарматний постріл².

Матеріали польових досліджень також підтверджують широкий ареал відзначення фестин. Зокрема, за словами І. Кульчинського (1930 р. н.), на це свято в Тишківцях Городенківського повіту приходили мешканці всіх навколишніх сіл³. Про гойдалку під час святкувань у с. Воронів Товмачського повіту згадувала Олена Ластовецька⁴ (1929 р. н.), а про «Стовп щастя» — Варварук Варвара (1922 р. н.)⁵. З розповіді Миколи Кейвана (1929 р. н.) довідуємося про виступ духового оркестру на фестинах у с. Карлів (нині — Прутівка) Снятинського повіту й популярність гімнастичних «вправ», які імітували сільськогосподарські роботи⁶. Син священника О. Гусак стверджував, що в с. Студінка Калуського повіту під час подібної забави на стадіоні вапном розграфили імпровізовану шахівницю. Учасники у чорних і білих плащах демонстрували гру в шахи. Публіка була в захваті від того, що замість фігури шахового коня гравці водили по клітинках справжнього⁷.

Прибуток від святкувань зазвичай використовувався для будівництва приміщення для читальні, закупівлю нових книг або на допомогу вдовам, сиротам чи учасникам визвольних змагань 1914–1921 рр. з інвалідністю. Наприклад, усі кошти, зібрані під час фестин 3 серпня 1930 р., селяни з Вербова, Заставча, Мужилова, Новосілок і Телячого Підгаєцького повіту передали на будівництво «Народного дому» в Підгайцях⁸.

Варто зауважити, що фестини та інші забави були не тільки розважальними. Часто, з ініціативи молодіжних товариств, такі заходи відбувалися без вживання алкоголю, а їх організатори популяризували здоровий спосіб життя й різні види спорту. Також ці святкування включали культурно-просвітницьку складову, адже заохочували до активної праці та збору коштів на добродійність.

У с. Перерісль Надвірнянського повіту в 1920-х рр. юнаки та дівчата організували так звану «котильонову» забаву, яку запозичили в місцевих поляків (Непеляк, Є. 2009, с. 116–118). Котильоном (інакше — «котиліоном» чи «вісьорком», «герданником») у Галичині, на Лемківщині чи Буковині називали саморобні прикраси у формі серця, буке-

¹ Праця на селі: Село Любша, повіт Рогатин // Новий час. 1930. Ч. 101. С. 8.

² Праця на селі: Село Любша, повіт Рогатин // Новий час. 1930. Ч. 101. С. 8.

³ Кульчинський Іван, 1930 р. н. Записала О. Дрогобицька в с. Тишківці Городенківського району Івано-Франківської області (1.07.2017).

⁴ Ластовецька Олена, 1929 р. н. Записала О. Дрогобицька в с. Ворона Коломийського району Івано-Франківської області (23.03.2025).

⁵ Варварук Варвара, 1922 р. н. Записала О. Дрогобицька в смт. Солотвино Богородчанського району Івано-Франківської області (20.08.2015).

⁶ Кейван Микола, 1929 р. н. Записала О. Дрогобицька в м. Івано-Франківськ (16.08.2024).

⁷ НЕА ПНУ. Ф. 1. Оп. 2. Спр. 2. Арк. 3.

⁸ Життя краю: Фестин в Підгайцях // Новий час. 1930. Ч. 97. С. 9.

та, окремої квітки, які виготовлялися з паперу, ниток і тонких стрічок. Ці маленькі бутоньєрки дівчата прикріплювали хлопцям на сорочку чи лацкан піджака, що означало запрошення до танцю (Ясинська, Н. 2003, с. 7). Бувало, що котильйони надсилали разом зі спеціальним запрошенням на забаву. В такому разі ті, хто отримав прикраси, мали їх викупити¹. Нерідко котильйон дарували парубкові, який ішов до війська (Федорчук, О. 2024, с. 628).

За свідченням респондентів, доволі популярною була гра у «Флірт», яку також можна розцінювати як одну з модерних форм дошлюбного спілкування молоді. Учасники витягували надруковані на картках запитання та побажання, які давали змогу завуальовано освідчитись у почуттях, або ж відмовити залицяльнику². Такі настільні карткові набори відомі з середини XIX ст. і відносяться до салонних ігор, які в англомовному середовищі називалися «flirtation cards» (картки для залицання) або «Victorian flirtation cards» (Вікторіанські картки для залицання)³. Ймовірно, моду на настільні ігри принесли студенти, які навчались у містах Галичини й за її межами. Так, П. Яснівський з с. Дубляни поблизу Львова згадував: «Життя в читальні пожвавилось на літні вакації (Канікули. — *Авт.*), коли зо Львова приїздили студенти й гімназисти, та крім цікавих доповідей, заводили потім ще веселі розваги. Тоді почала до читальні приходити також і молодь: дівчата, щоб подивитися на паничів з міста, хлопці, щоб хто йому не підмовив дівчини, але багато при тім бажали почути, що там будуть говорити» (Яснівський, П. 1961, с. 62). Загалом гімназисти й студенти, які на канікули поверталися з навчальних закладів Львова, Відня чи Граца, привозили в рідні домівки не тільки нові книги чи настільні ігри, а й модерні ідеї, які згодом ставали каталізаторами суспільних змін та культурного поступу тогочасного села.

Не можна оминати увагою вистави сільських театральних колективів, які, попри аматорський рівень, були неабияк популярні серед селян. Так, Гуцульський театр із с. Красноїлля Косівського повіту, створений 1910 р. за активної участі письменника Гната Хоткевича, став унікальним явищем не лише українського, а й світового театального мистецтва. Гуцульський діалект, автентичні танці та пісні, інсценізації обрядів були візитівкою цієї трупи й отримували схвальні відгуки як глядачів та професійних критиків (Шлемко, О. 1999, с. 5–7).

¹ Етнографічний образ сучасної України. Корпус експедиційних фольклорно-етнографічних матеріалів. Т. 1. Усна історія / голов. ред. Г. Скрипник. Київ: ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України. 2021. С. 448.

² Мазур (Чмелик) Наталія Іванівна, 1926 р. н. Записано О. Дрогобицькою у с. Старе Село Жидачівського району Львівської області (16.06.2015 р.); Вітрів (Іваськів) Марія Кузьмівна, 1931 р. н. Записано О. Дрогобицькою у с. Старе Село Жидачівського району Львівської області (18.01.2011 р.).

³ Лехова М. Карткові гра флірт «Калина» 1920–1930-х років зберігається у фонді музею Вінниці. URL: <https://salo.li/A4C61a5>

Для ентузіастів аматорського мистецтва «Просвіта» влаштувала режисерські курси. Прикметно, що їх відвідували і священники, як це було, наприклад, з о. Ю. Гірняком — парохом с. Ямниця Станиславівського повіту¹. Для підвищення мистецького рівня гуртків, душпастир с. Буцнів Тернопільського повіту І. Глинський 1927 р. сприяв передплаті журналу «Аматорський театр» (Зуляк, І. 2025, с. 138).

Деякі священники, такі як Ю. Рудкевич із с. Лешнів Бродівського повіту, І. Кашубинський із с. Угринів Сокальського повіту та В. Попель із с. Малнів Мостиського повіту самі виготовляли театральні декорації (Чавс, П. 1976, с. 359)². Не менш активними на цій ниві були дружини й діти представників духовенства. Так, звіт читальні «Просвіти» в с. Угорники Станиславівського повіту подає відомості, що син місцевого пароха Богдан Ганушевський керував драматичним гуртком із 20 учасників. 1934 р. вони двічі ставили п'єси «По ревізії», «Ой, та Просвіта», «Депутати до Відня», «Клуб суфражиста» і один раз «Свідки»³. До того ж родини сільських священників допомагали не тільки шляхом безпосередньої участі в підготовці вистав, а й опосередковано. За відсутності спеціальних приміщень репетиції часто проходили на їхніх обійстях⁴.

Під час підготовки до виступів організатори зіштовхувалися з різними труднощами, зокрема перешкодами з боку польської влади. Так, газета «Український вістник» (1921 р., ч. 139) повідомляла, що староство в Рогатині попереджало вїттів, а відтак і керівників аматорських гуртків, про необхідність попередньо узгоджувати репертуар. До того ж прохання про дозвіл на виставу потрібно було подавати за 14 днів до початку дійства⁵. Часто, не маючи об'єктивних причин для відмови, представники влади покликалися на потребу забезпечити громадський порядок. Як приклад такої дискримінаційної політики наведемо гурток з с. Белелуя Снятинського повіту, який 1934 р. через заборону староства не поставив жодної вистави (Грицан, А. 2000, с. 124).

Як і у випадку з фестинами, аматорські вистави мали набагато глибшу основу, ніж здається на перший погляд. Адже під час репетицій актори, окремі з яких навіть не вміли читати, отримували безцінний досвід публічних виступів, котрий у майбутньому можна було використати в громадській роботі, політичній кар'єрі тощо. Як наголошував у спогадах один із засновників театального гуртка в с. Дичків на Тернопільщині В. Плас-

¹ Держархів Івано-Франківської обл. Ф. 378. Оп. 1. Спр. 46. Арк. 1.

² З Богом в ім'я добра / Упоряд. Н. Маркевич. Львів: Покрова, 2004. С. 178. Надбужанщина, Сокальщина, Белзщина, Радехівщина, Камінеччина, Холмщина і Підляшся: Історично-мемуарний збірник. Т. II. Нью-Йорк — Париж — Сідней — Торонто: Об'єднання надбужанців, 1989. С. 779.

³ Держархів Івано-Франківської обл. Ф. 378. Оп. 1. Спр. 22. Арк. 25.

⁴ Держархів Івано-Франківської обл. Ф. 2. Оп. 1. Спр. 261. Арк. 119; Держархів Тернопільської обл. Ф. Р-3205. Оп. 1. Спр. 13. Арк. 8.

⁵ Нові шикани // Український вістник. 1921. Ч. 139. С. 4.

коніс, «насамперед, самі співаки й аматори-артисти навчалися дисципліни, вміння поводитися на очах численного збору глядачів, розвивали пам'ять, вивчаючи ролі чи слова нових пісень, а при тому й виховувалися морально й національно...» (Пласконіс, В. 1975, с. 63).

Цікаво, що участь у сільських театральних колективах дуже добре закарбувалась у пам'яті старожилів, які, незважаючи на похилий вік, досі можуть цитувати уривки з віршів, які колись декламували. Наприклад, Ганна Куса (Синюк) з 11–12 років брала активну участь у виставах гуртка с. Воронів Городенківського повіту, які відбувались у новозбудованій хаті її батьків. Артисти з власними постановками відвідували сусідні села Петрів, Чортовець та Ісаків, а також нерідко приймали в гості навіть міські аматорські колективи. Після вистав молодь «сходилася разом» і йшла центральною вулицею, співаючи¹. Схоже зустрічаємо в спогадах Ярослави Романини-Левкович, яка зазначала: «Так виглядали мої незабутні дівочі роки — кожний вечір після роботи проба хору або підготовка вистави в драмгуртку, а відтак невтихаючі співи по селі»².

Звичайно, що виняткові враження на глядачів справляли виступи професійних акторів. Мирослав Харкевич, син директора школи з с. Іллінці Снятинського повіту, наголошував, що юнаки та дівчата у жнива з самого ранку важко працювали цілий день, а потім іще йшли пішки 5–6 км на виставу (Харкевич, М. 1997, с. 21). Священнича родина Лепких їздила на вистави в Бережани (Лепкий, Б. 1999, с. 231), а подружжя о. В. Озаркевича та О. Рошкевич під час гостювання у родичів навідувалося до театру в Снятині (Лук'янович, Д. 1958, с. 31). Очевидно, що перегляд театральних вистав для галицької інтелігенції був своєрідним товариським обов'язком, свідченням її відповідного соціального і матеріального статусу³.

Цікаво, що в село Серафінці на Городенківщині під час гастролей заїжджав кожний мандрівний український театр і збирав повну залу глядачів (Малащук, Р. 1987, с. 81). Місцевий хор під керівництвом дяка Петра Садового міг конкурувати з найвідомішими хоровими колективами Галичини, а один із його солістів (Іван Козаченко) закінчив консерваторію в Італії⁴.

Отже, аматорське театральне мистецтво займало важливе місце в організації вільного часу селян. Цікаво, що тут вони виступали і як глядачі, і як учасники дійства, а під час гастролей у сусідніх селах часто поєднували

¹ Куса (Синюк) Ганна Ільківна, 1926 р. н. Записали О. Дрогобицька, І. Дрогобицький у с. Велика Кам'янка Коломийського району Івано-Франківської області (9.05.2015 р.).

² Спогади вояків УПА та учасників збройного підпілля Львівщини та Любачівщини/ ред. П. Й. Потічний, В. В'ятрович. Торонто; Львів: Літопис УПА, 2003. С. 146.

³ Ганусин, О. 2018. Повсякденне життя української інтелігенції Галичини в другій половині XIX — на початку XX століття : дис. ... к. і. н.: 07.00.01. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка. С. 210.

⁴ Городенщина: Історично-мемуарний збірник. Нью-Йорк — Торонто — Вінніпег: Наукове товариство імені Т. Шевченка, 1978. С. 278.

обидві ролі. На наш погляд, це гідний приклад самоорганізації, який давав змогу проявитися талановитій молоді й стимулював вивчати твори класиків української драматургії.

Безперечно, в міжвоєнний період селяни проводили дозвілля й за спортивними розвагами, такими як «лещетарство» (лижний спорт), «копаний м'яч» (футбол), «відбиванка» (волейбол), шахи, однак вважаємо, що ця тема потребує детального аналізу в межах окремої статті.

Отже, на кінець XIX ст. — 1930-ті рр. припадають суттєві трансформації культурних практик українських селян у Галичині. Під впливом модернізації, урбанізації й активної діяльності свідомої інтелігенції, зокрема членів товариства «Просвіта» чи молодіжних організацій, традиційні форми відпочинку доповнювалися новими. Останні сприяли не тільки відновленню фізичних сил, а й зростанню рівня освіченості, національному згуртуванню та культурному поступу.

Численна мемуарна література, архівні матеріали та оповіді респондентів засвідчують важливу роль читання й курсів з самоосвіти як неодмінних складових тогочасного дозвілля. Читання вголос, зустрічі з просвітніми діячами та участь у самоосвітніх осередках давали змогу заповнити прогалини з різних галузей знань і сприяли формуванню цілої когорти свідомих селян. Саме ці селяни з часом переймали ініціативу інтелігенції та самі охоче вели культурно-освітню роботу, впроваджували новинки техніки та влаштовували громадсько-політичні свята.

Колективні відзначення релігійних свят, такі як «спільне свячене» на Великдень і «просфора» на Різдво, в міжвоєнний період набули суспільно-політичного забарвлення, стаючи важливим інструментом згуртування громади навколо національних традицій та цінностей. Проникнення міських впливів проявлялося також в організації балів, маскарадів, «котильонових забав», які, попри початковий консерватизм селян, поступово ставали популярними формами розваг, особливо серед молоді. Фестини, поєднуючи традиційні забави з елементами модерних святкувань, відігравали значну роль у пропаганді української культури та спорту.

До популярних форм проведення вільного часу належали аматорські вистави, які активно підтримувала «Просвіта» й місцева інтелігенція, а особливо священники та члени їхніх родин. Участь у театральних колективах сприяла розвитку комунікативних навичок, зростанню національної свідомості та освітнього рівня селян.

Вважаємо, що результати дослідження можуть бути використані для розробки ефективних стратегій організації дозвілля в сучасних сільських громадах, особливо в умовах війни. Оскільки наразі не є доречними гучні забави, які можуть стати тригером для багатьох потерпілих та ветеранів, колективні святкування на зразок «спільного свяченого» (безперечно з дотриман-

ням усіх безпекових вимог) могли б забезпечити позитивний мікроклімат, а також допомогли б внутрішньо переміщеним особам швидше інтегруватись у громади. Так само ефективним, на наш погляд, видається запровадження в сільській місцевості освітніх курсів, наприклад з вивчення історії чи іноземних мов.

Андрійшин, М. 1931. Ми на селі а радіо: Не оставаймо по заду! *Нова Зоря*. Ч. 48. С. 2.
Андрусишин, Б. 2010. Роль низових ланок товариства «Просвіта» у формуванні духовних основ галицького села (20–30-ті рр. ХХ ст.). *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Вип. 19. С. 336–342.

Богачевський, Д. 1976. На возі і під возом: Спомини галицького адвоката. Торонто: Добра книжка.

Галаса, В. 2005. Наше життя і боротьба. Спогади. Львів: Мс.

Горинь, Г. 1993. Громадський побут сільського населення Українських Карпат (XIX — 30-ті рр. ХХ ст.). Київ: Наукова думка.

Гоцький, В. 2004. Спогади сина Перемишльської землі. Рим — Львів: Свічадо.

Грицан, А. 2000. Просвітна Зоря Прикарпаття. Нариси про історію товариства «Просвіта» на Прикарпатті між двома світовими війнами (1921–1939 рр.). Івано-Франківськ: Сіверсія.

Драбчук, І. & Скаврінко, М. 2007. Іван Мирон — міністр ЗУНР. Галич: Інформаційно-видавничий відділ Національного заповідника «Давній Галич».

Дрогобицька, О. 2014. Традиція і модерн: Побут української сільської інтелігенції Галичини (кінець XIX — 30-ті рр. ХХ ст.). Івано-Франківськ: Симфонія форте.

Дрогобицька, О. 2016. Фестини як спосіб проведення дозвілля сільського населення Галичини (20-ті — 30-ті рр. ХХ ст.). *Карпати: людина, етнос, цивілізація*. № 6. С. 163–169.

Зуляк, І. 2025. Участь греко-католицького духовенства у культурно-освітніх процесах на території Східної Галичини у міжвоєнний період. *Консенсус*. № 1. С. 132–141. DOI: <https://doi.org/10.31110/consensus/2025-01/132-141>

І. Д. 1934. Як уладити чайний вечір у жіночому кружку «С. У.»? *Жіноча воля*. Ч. 2. С. 4–5.

Кузьмович-Головінська, М. 2000. *Зарваниця (листки споминів)*. Тернопіль: Джура.

Кунанець, Н. 2005. Мандрівні бібліотеки товариства «Просвіта» Галичини (перша половина ХХ ст.). *Бібліотечна планета*. № 1. 31–33

Куп'як, Д. 1991. Спогади нерозстріляного. Торонто — Нью-Йорк: [б. в.].

Лепкий, Б. 1999. Казка мого життя. Івано-Франківськ: Нова Зоря.

Лук'янович, Д. 1958. Листи Ольги Рошкевич до Івана Франка. *Іван Франко. Статті і матеріали*. Зб. 6. Львів: Видавництво Львівського університету. 5–48.

Макух, І. 2001. На народній службі: Спогади. Київ: Основні цінності.

Малашук, Р. 1987. З книги мого життя: Спомини. Т. І. Торонто: Видання Видавничої Спілки «Гомін України» і Дослідного Інституту «Студіум».

Мисак, Н. 2020. Мандрівки галицької молоді наприкінці XIX — початку ХХ ст.: організація, характер, маршрути, вплив на формування особистості гімназистів і студентів. *Galicja. Studia i materiały*. № 6. 238–272. DOI: 10.15584/galisim.2020.6.12.

Мисак, Н. & Васільєва, О. 2011. Культурно-просвітницька діяльність українських студентських товариств у Галичині наприкінці XIX ст. *Гілея*. Вип. 49. № 7. С. 31–35.

Непеляк, Є. 2009. Перерісль. Історичний нарис від найдавніших часів до 1990 р. Т. 1. Івано-Франківськ: Нова Зоря.

- Олійник, П. 1995. Зошити: Мемуари. Щоденники. Київ: [б. в.].
- Павлишин, Л. 2010. «На грані двох світів»: Спогади військовика-бандерівця / Літзаписувач В. Щеглюк. Львів: Сполом.
- Парфанович, С. 1935. Безалкогольні гостини. *Нова хата*. Ч. 10. С. 6.
- Пласконіс, В. 1975. З рідного села в широкий світ: Спогади. Сент-Кетерінс.
- Савчук, П. 2001. З неволі до волі. Івано-Франківськ: [б. в.].
- Тарнавський, Ф. 1981. Спогади: Родинна хроніка Тарнавських як причинок до історії церковних, священницьких, побутових, економічних і політичних відносин у Галичині в другій половині XIX сторіччя і в першій декаді XX сторіччя. Торонто: Добра книжка.
- Татомир, Т. 1929. Нарід не має що читати. *Нова Зоря*. Ч. 26. С.4.
- Трильовський К. З мого життя... (Уривок зі спогадів). *Гей, там на горі «Січ» іде!.. Пропам'ятна книга «Січей»*. Едмонтон, Альберта.
- Учасник. 1934. Чайний вечір в Ременові пов. Львів. *Жіноча воля*. Ч. 7. С. 1.
- Федорчук, О. 2024. Бісерний котильон як актуальний артефакт української культури: генеза та особливості побутування. *Народознавчі зошити*. № 3 (177). С. 617–630. <https://doi.org/10.15407/nz2024.03.617>
- Харкевич, М. 1997. Я вас не забув: Спомини (1935–1945). Нью-Йорк — Чікаго.
- Чавс, П. 1976. У вирі життя та Мостищина і Судовишенщина. Стемфорд : Видавництво дієцезального музею і бібліотеки Української Католицької Єпархії.
- Шлемко, О. 1999. Світоч національно-культурного відродження України (про Гуцульський театр Гната Хоткевича). *Народна творчість та етнографія*. № 4. 3–12.
- Шухевич, С. 1991. Моє життя: Спогади. Лондон: Українська Видавнича Спілка.
- Юрій, М. 2023. Культурно-освітня діяльність товариства «Просвіта» в умовах пограниччя Галичини. *Актуальні питання суспільних наук та історії медицини*. № 1 (35). С. 25–29. DOI 10.24061/2411-6181.1.2023.370
- Ясинська, Н. 2003. Вальс з котильйоном: ностальгія чи надія? *Галичина*. 2 серпня. С. 7.
- Яновський, П. 1961. *Під рідним і під чужим небом: Спогади піонера*. Буенос Айрес: Видавництво Юліана Середяка.
- Andryishyn, M. 1931. My na seli a radio: Ne ostavaymo po zadu! [We Are in the Village and Radio: Let's Not Fall Behind!]. *Nova Zoria*. Ch. 48. S. 2. [In Ukrainian].
- Andrusyshyn, B. 2010. Rol nyzovykh lanok tovarystva «Prosvita» u formuvanni dukhovnykh osnov halytskoho sela (20–30-ti rr. XX st.) [The Role of the Local Grassroots of the Prosvita Society in Shaping the spiritual Foundations of the Galician Village (20s – 30s of the XX Century)]. *Ukraina: kulturna Spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*. Vyp. 19. S. 336–342. [In Ukrainian].
- Bohachevskyi, D. 1976. Na vozi i pid vozom: Spomyny halytskoho advokata [On the Cart and under the Cart: Memoirs of a Galician Lawyer]. Toronto: Dobra knyzhka. [In Ukrainian].
- Halasa, V. 2005. Nashe zhyttia i borotba. Spohady [Our Life and Struggle. Memories]. Lviv: Ms. [In Ukrainian].
- Horyn, H. 1993. Hromadskyi pobut silskoho naselennia Ukrainykh Karpat (XIX — 30-ti roky XX st.) [Public Life of the Rural Population of the Ukrainian Carpathians (XIX — 30s of the XX Century)]. Kyiv: Naukova dumka. [In Ukrainian].
- Hotskyi, V. 2004. Spohady syna Peremyslshkoi zemli [Memoirs of a Son of the Przemysl Land]. Rym — Lviv: Svichado. [In Ukrainian].
- Hrytsan, A. 2000. Prosvitna Zoria Prykarpattia. Narysy pro istoriiu tovarystva «Prosvita» na Prykarpatti mizh dvoma svitovymy viinamy (1921–1939 rr.) [The Enlightening Dawn of Prykarpattia. Essays on the History of the Prosvita Society in Prykarpattia between the Two World Wars (1921–1939)]. Ivano-Frankivsk: Siversiia. [In Ukrainian].

Drabchuk, I. & Skavrinko, M. 2007. *Ivan Myron — ministr ZUNR* [Ivan Miron — Minister of the ZUNR]. Halych: Informatsiino-vydavnychiy viddil Natsionalnoho zapovidnyka «Davnii Halych». [In Ukrainian].

Drohobyska, O. 2014. Tradytsiia i modern: Pobut ukrainskoi silskoi intelihentsii Halychyny (kinets XIX — 30-ti rr. XX st.). [Tradition and Modernity: Way of the Life of the Ukrainian Rural Intelligentsia of Halychyna (End of the 19th — 30s of the 20th Century)]. Ivano-Frankivsk: Symfonia forte. [In Ukrainian].

Drohobyska, O. 2016. Festyny yak sposib provedennia dozvillia silskoho naseleння Halychyny (20-ti — 30-ti rr. XX st.) [Festivals as a Way of Spending Leisure Time of the Rural Population of Galicia (20s — 30s of the Twentieth Century)]. *Karpaty: liudyna, etnos, tsyvilizatsiia*. Vyp. 6. S. 163–169. [In Ukrainian].

Zuliak, I. 2025. Uchast hreko-katolytskoho dukhovenstva u kulturno-osvitnikh protsesakh na terytorii Skhidnoi Halychyny u mizhvoiennyi period [Participation of the Greek Catholic Clergy in Cultural and Educational Processes in Eastern Galicia in the Interwar Period]. *Konsensus*. № 1. S. 132–141. <https://doi.org/10.31110/consensus/2025-01/132-141> [In Ukrainian].

I. D. 1934. Yak uladyty chaynyi vecir u zhinochomu kruzhku «S. U.»? [How to Organize a Tea Party in the Women's Circle «S. U.»?]. *Zhinocha volia*. Ch. 2. S. 4–5. [In Ukrainian].

Kuzmowych-Holovinska, M. Zarvanytsia (Pages of Memoirs) [Zarvanytsia (Sheets of Memories)]. Ternopil: Dzhura, 2000. [In Ukrainian].

Kunanets, N. 2005. Mandrivni biblioteki tovarystva «Prosvita» Halychyny (persha polovyna XX st.) [Traveling Libraries of the Prosvita Society in Galicia (First Half of the XX Century)]. *Bibliotekna planeta*. № 1. S. 31–33. [In Ukrainian].

Kupiak, D. 1991. Spohady nerozstrilianoho [Memories of the Unshot]. Toronto — Niu-York: [b.v.]. [In Ukrainian].

Lepkyi, B. 1999. Kazka moioho zhyttia [A Fairy Tale of My Life]. Ivano-Frankivsk: Nova Zoria, 1999. [In Ukrainian].

Lukianovych, D. 1958. Lysty Olhy Roshkevych do Ivana Franka [Letters of Olha Roshkevych to Ivan Franko]. *Ivan Franko. Statti i materialy*. Zb. 6. Lviv: Vydavnytstvo Lvivskoho universytetu. S. 5–48. [In Ukrainian].

Makukh, I. 2001. Na narodnii sluzhbi: Spohady [In the National Service: Memoirs]. Kyiv: Osnovni tsinnosti. [In Ukrainian].

Malashchuk, R. 1987. *Z knyhy moho zhyttia: Spomyny* [From the Book of My Life: Memoirs]. T. I. Toronto: Vydannia Vydavnychoi Spilky «Homin Ukrainy» i Doslidnoho Instytutu «Studiium». [In Ukrainian].

Mysak, N. 2020. Mandrivky halytskoi molodi naprykintsi XIX — pochatku XX st.: orhanizatsiia, kharakter, marshruty, vplyv na formuvannia osobystosti himnazystiv i studentiv [Travels of Galician Youth in the Late XIXth and Early XXth Centuries: Organization, Nature, Routes, Influence on the Formation of the Personality of Gymnasium and University Students]. *Galicia. Studia i materialy*. № 6. S. 238–272. DOI: 10.15584/galisim.2020.6.12. [In Ukrainian].

Mysak, N. & Vasilieva, O. 2011. Kulturno-prosvitnytska diialnist ukrainskykh studentskykh tovarystv u Halychyni naprykintsi XIX st. [Cultural and Educational Activities of Ukrainian Student Societies in Galicia in the Late XIXth Century]. *Hileia*. Vyp. 49 (№ 7). 31–35. [In Ukrainian].

Nepeliak, Ye. 2009. *Pererisl*. Istorychnyi Narys vid Naidavnishykh Chasiv do 1990 r. [Peresil. A Historical Sketch from Ancient Times to 1990]. T. 1. Ivano-Frankivsk : Nova Zoria. [In Ukrainian].

Oliinyk, P. 1995. Zoshyty: Memuary. Shchodennyky [Notebooks: Memoirs. Diaries]. Kyiv: [b.v.]. [In Ukrainian].

Pavlyshyn, L. 2010. Na hrani dvokh svitiv: Spohady vijs'kovyka-banderivtsia [On the Edge of Two Worlds': Memoirs of a Banderite Soldier] / Litzapysuvach V. Schehliuk. L'viv: Spolom. [In Ukrainian].

Plaskonis, V. 1975. Z ridnoho sela v shyrokyi svit: Spohady [From my Native Village to the Wide World: Memoirs]. Sent Keterins. [In Ukrainian].

Savchuk, P. 2001. Z nevoli do voli [From Captivity to Freedom]. Ivano-Frankivsk: [b.v.]. [In Ukrainian].

Tarnavskyyi, F. 1981. Spohady: Rodynna khronika Tarnavskyykh yak prychnok do istorii tserkovnykh, sviashchenytskyykh, pobutovykh, ekonomichnykh i politychnykh vndosyn u Halychyni v druhii polovyni XIX storichchia i v pershii dekadi XX storichchia [Memoirs: The Tarnawski Family Chronicle as a Source for the History of Church, Priestly, Domestic, Economic, and Political Relations in Galicia in the Second Half of the XIX Century and the First Decade of the XX Century]. Toronto: Dobra knyzhka. [In Ukrainian].

Tatymyr, T. 1929. Narid ne maie shcho chytaty [The People Have Nothing to Read]. *Nova Zoria*. Ch. 26. S. 4. [In Ukrainian].

Trylovskyyi, K. 1965. Z moho zhyttia... (Uryvok zi spohadyv) [From My Life... (Excerpt from Memoirs)]. *Hei, tam na hori «Sich» ide!.. Propamiatna knyha «Sichei»*. Edmonton, Alberta. [In Ukrainian].

Uchasnyk. 1934. Chaynyi vechir v Remenovi pov. Lviv [Tea Party in Remeniv, Lviv District]. *Zhinocha volia*. Ch. 7. S. 1. [In Ukrainian].

Fedorchuk, O. 2024. *Bisernyi kotylyon yak aktualnyi artefakt ukrainskoi kultury: heneza ta osoblyvosti pobutuvannia* [The Beaded Cotillion as an Actual Artefact of Ukrainian Culture: Genesis and Peculiarities of use]. *Narodoznavchi zoshyty*. № 3 (177). S. 617–630. DOI <https://doi.org/10.15407/nz2024.03.617> [In Ukrainian].

Kharkevych, M. 1997. *Ya vas ne zabuv: Spomyny (1935–1945)* [I Have not Forgotten You: Memoirs (1935–1945)]. Niu-York — Chikaho. [In Ukrainian].

Chavs, P. 1976. *U vyri zhyttia ta Mostyshchyna i Sudovovyshenshchyna* [Mostyshchyna and Sudovyshenska Are in the Midst of Life]. Stemford: Vydavnytstvo diietsezalnoho muzeiu i biblioteky Ukrainkoi Katolytskoi Yeparkhii. [In Ukrainian].

Shlemko, O. 1999. Svitoch natsionalno-kulturnoho vidrodzhennia Ukrainy (pro Hutsulskyy teatr Hnata Khotkevycha) [The Luminary of the National and Cultural Revival of Ukraine (about the Hutsul Theater of Hnat Khotkevych)]. *Narodna tvorchiist ta etnografia*. № 4. S. 3–12. [In Ukrainian].

Shukhevych, S. 1991. *Moie zhyttia: Spohady* [My Life: Memoirs]. London: Ukrainska Vydavnycha Spilka. [In Ukrainian].

Yurii, M. 2023. Kulturno-osvitnia diialnist tovarystva «Prosvita» v umovakh pohranychchia Halychyny [The Cultural and Educational Activities of the Prosvita Society in the Borderlands of Halychyna] *Aktualni pyttannia suspilnykh nauk ta istorii medytsyny*. № 1 (35). S. 25–29. DOI 10.24061/2411-6181.1.2023.370. [In Ukrainian].

Yasynska, N. 2003. Vals z kotylyonom: nostalgiiia chy nadiia [Waltz with a Cotillion: Nostalgia or Hope]? *Halychyna*. 2 serpnia. № 7. [In Ukrainian].

Yasnovskyyi, P. 1961. Pid ridnym i pid chuzhym nebom: Spohady pionera [Under Own and under Strange Sky: Memoirs of a Pioneer]. Buenos Aires: Vydavnytstvo Yuliana Serediaka. [In Ukrainian].